

Rekomendacje dotyczące postępowania z projektami dotkniętymi skutkami powodzi 2024 r. realizowanymi w ramach POIiŚ 2014-2020 i FEnIKS 2021-2027

1. Zasady ogólne

1. W przypadku projektów dotkniętych skutkami powodzi, w zależności od skali zniszczeń, dostępnej alokacji w ramach sektora i możliwości finansowych beneficjenta, jak i zasadności kontynuacji realizacji projektu, właściwa instytucja pośrednicząca lub wdrażająca POIiŚ/FEnIKS (dalej: instytucja pośrednicząca) powinna podjąć właściwe **działania dostosowane do konkretnego przypadku**, przy zachowaniu pełnej zgodności z przepisami prawa unijnego i krajowego.
2. Powódź można traktować jako działanie siły wyższej. W świetle ugruntowanego orzecznictwa unijnego¹ siłą wyższą jest zdarzenie spełniające kumulatywnie trzy cechy:
  - a. zewnętrzny charakter – tj. mające swe źródło poza kontrolą podmiotu, domagającego się uznania zdarzenia jako siły wyższej (w tym przypadku beneficjenta);
  - b. niemożliwość przewidzenia – przy czym nie chodzi tu o absolutną niemożliwość przewidzenia jakiegoś zdarzenia, lecz o mały stopień prawdopodobieństwa jego pojawienia się w określonej sytuacji w świetle obiektywnej oceny wydarzeń;
  - c. niemożliwość zapobieżenia – nie tyle samemu zjawisku, ale szkodliwym jego następstwom przy zachowaniu należytej staranności przy zastosowaniu współcześnie dostępnej wiedzy i techniki.

Nie można powoływać się na wystąpienie siły wyższej, kiedy powstałe w projekcie szkody spowodowane przez powódź wynikają z zaniedbań beneficjenta.

3. Instytucja pośrednicząca w przypadku każdego projektu dotkniętego powodzią, w odniesieniu do którego beneficjent sygnalizuje brak możliwości jego realizacji na zasadach określonych w umowie o dofinansowanie, powinna przeprowadzić gruntowną weryfikację przesłanek wystąpienia siły wyższej oraz określić czy występuje ich bezpośredni związek ze stopniem i rodzajem zniszczeń spowodowanych przez powódź w danym projekcie, co powinno zostać potwierdzone **pisemnym protokołem. Do protokołu należy koniecznie dołączyć dokumentację dowodową, w postaci zdjęć oraz dokumentów (w tym raportów) odpowiednich instytucji stwierdzających uszkodzenia, np. wydanych przez policję czy straż pożarną.** Dokumentacja w tym zakresie musi

---

¹ Przesłanki wystąpienia siły wyższej zdefiniował m.in. Trybunał Sprawiedliwości w sprawie [C-296/86 McNicholl](#)

być przechowywana przez instytucję pośredniczącą i beneficjenta na wypadek kontroli oraz audytów krajowych i unijnych.

4. Beneficjent nie powinien być uznany odpowiedzialnym za naruszenie postanowień umowy o dofinansowanie w zakresie, w jakim takie niewykonanie lub nienależyte wykonanie zostało uznane przez instytucję pośredniczącą w pisemnym protokole, o którym mowa w pkt 3, **jako następstwo działania siły wyższej.**
5. Podejmując działania w pierwszej kolejności należy skorzystać z możliwości przewidzianych **w umowach o dofinansowanie** zawartych z beneficjentami, tj. zmiany harmonogramu realizacji, zmiany zakresu rzeczowego projektu lub zmiany kwoty dofinansowania, wydłużenia terminu na rozliczenie zaliczki (o ile ten termin jeszcze nie upłynął) lub rozwiązania umowy o dofinansowanie. Przykładowo zmiany umowy mogą dotyczyć następujących sytuacji:
  - a. jeżeli działanie siły wyższej ma charakter przemijający, harmonogram realizacji projektu, na mocy zmiany umowy, może zostać odpowiednio wydłużony o czas trwania przeszkody noszącej znamiona siły wyższej;
  - b. w przypadku, gdy zrealizowanie projektu w oparciu o dotychczasowe postanowienia umowy o dofinansowanie nie byłoby możliwe, wskazane jest podjęcie działań mających na celu zmianę umowy, w odniesieniu do zakresu rzeczowego, finansowego lub harmonogramu realizacji projektu;
  - c. w przypadku, gdy z powodu siły wyższej dalsza realizacja projektu nie jest możliwa, beneficjent powinien wystąpić do instytucji zawierającej umowę o rozwiązanie umowy za porozumieniem stron w trybie przewidzianym w umowie. W przypadku gdy na podstawie umowy przekazane zostały środki dofinansowania strony umowy powinny określić zasady na jakich powinien nastąpić ich zwrot. W przypadku wystąpienia przez beneficjenta z wnioskiem o udzielenie ulgi w spłacie zobowiązań, powołując się na wystąpienie siły wyższej, po indywidualnej ocenie każdego przypadku rekomendujemy pozytywne uwzględnianie takich wniosków. Natomiast oczywiście ostateczna decyzja pozostaje po stronie organu, posiadającego kompetencje do wydawania decyzji w tym zakresie na podstawie całokształtu okoliczności danej sprawy.
6. Wszelkie korzyści finansowe uzyskane przez beneficjenta, w tym z tytułu wypłat ubezpieczenia związanego z projektem lub wypłat innych rodzajów kompensacji finansowej powinny zostać zwrócone na właściwy rachunek, zgodnie z zasadami ogólnymi, proporcjonalnie do wysokości udziału dofinansowania UE w wydatkach kwalifikowalnych projektu, chyba że beneficjent zobowiąże się wobec instytucji pośredniczącej do wykorzystania ich na odbudowę projektu.

W takim przypadku zaleca się, by instytucja pośrednicząca dokonała weryfikacji wykonania zobowiązań beneficjenta właściwie dokumentując przeprowadzone przez siebie czynności oraz osiągnięte przez beneficjenta założenia.

Zobowiązanie takie powinno znaleźć się w umowie o dofinansowanie projektu, na którą IZ powinna wyrazić zgodę w standardowym trybie akceptacji odstępstwa od wzoru umowy o dofinansowanie.

7. Wszelkie odstępstwa od wymogów proceduralnych prawa unijnego i krajowego, należy stosować jedynie w wyjątkowych przypadkach, w ramach przewidzianych w prawie albo orzecznictwie wyłączeń, przy zachowaniu niezbędnej ostrożności, w oparciu o gruntowne analizy i dokumentację dowodową dla danego projektu i tylko wtedy, kiedy nie jest możliwe zastosowanie rozwiązań przewidzianych w umowach, o których mowa w pkt 5 rekomendacji. Dokumentacja w tym zakresie musi być przechowywana przez instytucję pośredniczącą i beneficjenta na wypadek kontroli i audytów krajowych i unijnych. Odstępstwa dotyczyć mogą np. kwestii nieosiągnięcia wskaźników projektu, niezachowania wymaganego okresu trwałości projektu, niezachowania dokumentacji (gdy uległa ona zniszczeniu całkowitemu lub częściowemu).
8. W każdym przypadku beneficjent był i jest zobowiązany zapewnić prawidłowość ponoszenia wydatków — w tym zakresie nie można stosować żadnych odstępstw.

Powódź a trwałość projektu

9. W przypadku zagrożenia trwałości projektu beneficjent zgodnie z umową powinien zwrócić się do instytucji, z którą zawarł umowę o dofinansowanie, z informacją na ten temat. Właściwa instytucja po przeprowadzeniu weryfikacji, o której mowa w pkt 3, mając na względzie postanowienia pkt 7 niniejszych rekomendacji, może podjąć decyzję o uwzględnieniu okoliczności usprawiedliwiających niedochowanie tego obowiązku. Beneficjent nie powinien zostać obciążony korektą finansową za niezachowanie trwałości projektu w zakresie, w jakim niemożność tego zachowania spowodowana jest działaniem siły wyższej.
10. Dla zapewnienia racjonalności i gospodarności wydatkowania środków budżetowych (w tym unijnych) instytucja będąca stroną umowy o dofinansowanie powinna uzgodnić z beneficjentem dalszy sposób dysponowania mieniem powstałym w wyniku realizacji takiego projektu, zakładający optymalne jego wykorzystanie.

Częściowe lub całkowite zniszczenie dokumentacji

11. W przypadku zniszczenia posiadanej przez beneficjenta dokumentacji związanej z realizowanym projektem, będącego efektem działania siły wyższej, beneficjent jest zobowiązany do podjęcia wszelkich działań mających na celu odtworzenie tej dokumentacji. Fakt zniszczenia dokumentacji powinien być potwierdzony w trybie przewidzianym w pkt 3 niniejszych rekomendacji wraz ze sporządzeniem listy zniszczonych lub zagubionych dokumentów.
12. Jeśli odtworzenie zniszczonej w wyniku działania siły wyższej dokumentacji związanej z realizowanym projektem, która powinna znajdować się w posiadaniu beneficjenta, nie będzie obiektywnie możliwe, podstawą dla zachowania właściwej ścieżki audytu powinny być dokumenty będące w posiadaniu instytucji będącej stroną umowy o dofinansowanie oraz informacje wprowadzone do właściwego systemu.

Wybrane kwestie związane z kwalifikowalnością wydatków

13. W przypadku zniszczenia w wyniku wystąpienia siły wyższej dóbr zakupionych w ramach projektu kwalifikujących się do dofinansowania zgodnie z umową o dofinansowanie, co do których poniesione przez beneficjenta wydatki nie zostały jeszcze zrefundowane, dopuszczalne jest dokonanie takiej refundacji, przy zachowaniu wymogów, o których mowa w pkt 3. Postanowienia pkt 6 i 10 stosuje się odpowiednio.

Kwestie związane z możliwością ponownego finansowania projektu zniszczonego przez powódź

14. Odbudowa projektu zniszczonego przez powódź, który finansowany był już wcześniej z funduszy europejskich, w przypadku którego instytucja pośrednicząca stwierdziła wystąpienie siły wyższej zgodnie z pkt. 3 niniejszych rekomendacji, może być objęta dofinansowaniem UE, pod warunkiem zapewnienia zgodności rekonstruowanego projektu z wymogami dotyczącymi danego programu i kryteriami wyboru projektów.
15. Aby uniknąć podwójnego finansowania odbudowy projektu z funduszy europejskich i środków z tytułu ubezpieczenia lub innych kompensacji finansowych, przy kalkulowaniu wkładu publicznego, w tym unijnego, należy uwzględnić wypłacone lub należne do wypłaty beneficjentowi odszkodowanie lub inne otrzymane kompensacje finansowe w okresie trwałości projektu, które w pierwszej kolejności powinny być przeznaczone na odbudowę projektu.

16. Projekty rekonstrukcyjne powinny zostać przygotowane w taki sposób, aby zminimalizować ryzyko ponownych uszkodzeń powodziowych w przyszłości, np. poprzez zastosowanie odpowiednich zmian lub rozwiązań projektowych, o ile jest możliwe i zasadne ich zastosowanie.